J. L. Badal

Il·lustracions de Jordi Lafebre

laGalera

I travel not to go anywhere, but to go.
('No viatjo per anar enlloc, sinó per anar').

Robert Louis Stevenson

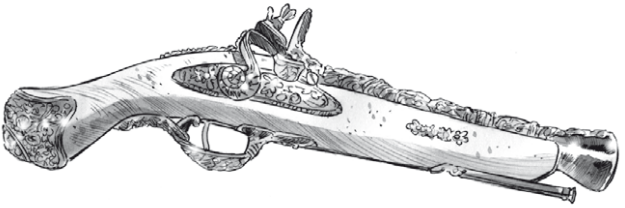

CAPÍTOL I

El mar i la barca

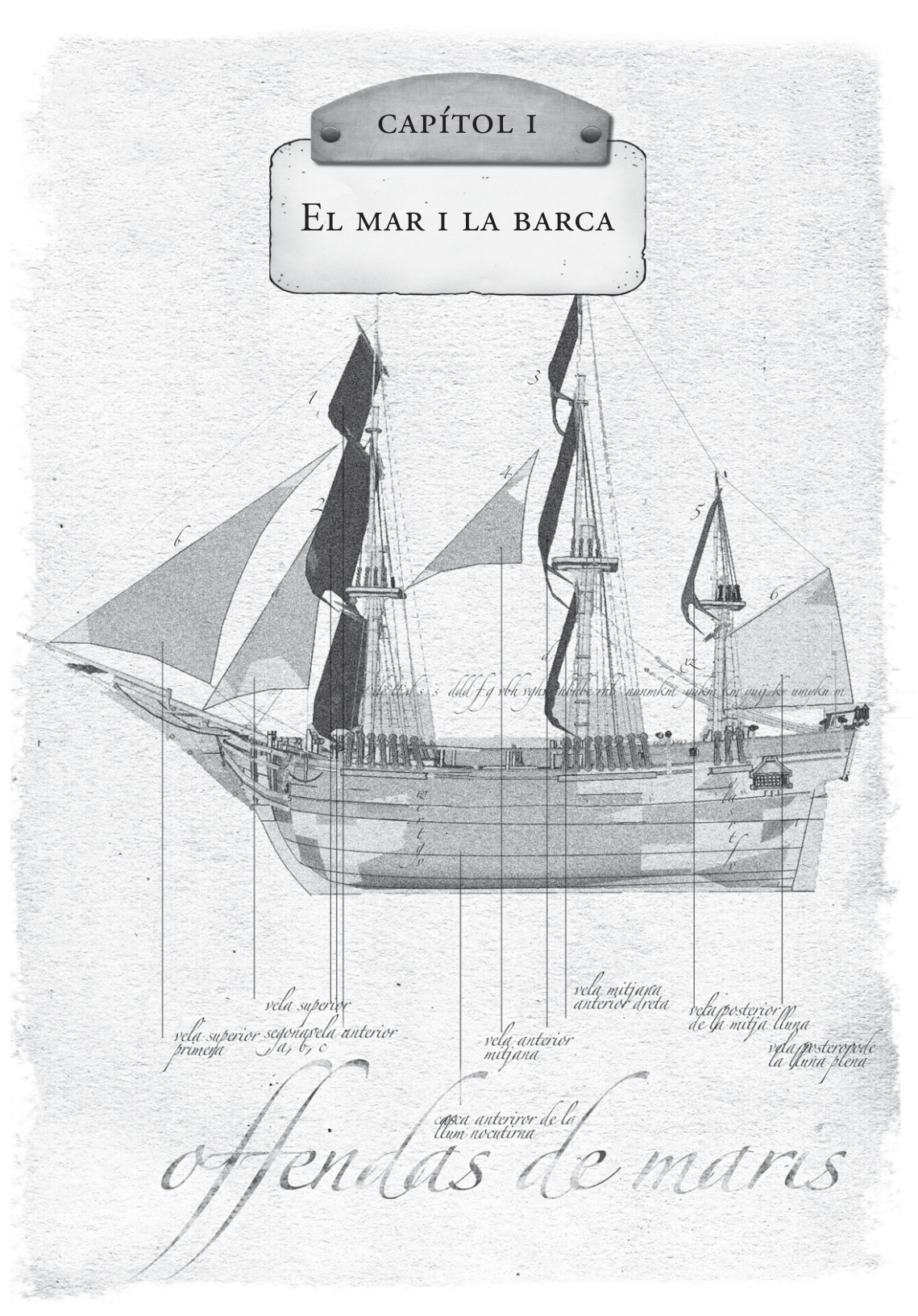

Què és la por?

És un malson que no se'n va quan despertem? Una suor freda que ens glaça l'esperança, l'instint de fugir del mal que ens amenaça... Però, llavors, què és el mal? I des d'on ens amenaça, des de fora o des del nostre propi cor? Com una espina nascuda sota les costelles, plantada allí amb la primera paraula que vam aprendre...

Mar endins sortia el sol. El Jan Plata es gronxava en un petit bot, panxa amunt entre una enorme cua de tonyina i un cofre de plom. Semblava mort. Però la seva mà joguinejava tota sola amb un cabell arrissat i roig, i els seus ulls, humits, s'enfonsaven àvidament en el desert del cel.

Tres gavines feien cercles al seu damunt. Dibuixaven lletres incomprensibles, xisclaven i deixaven caure alegrement els seus excrements al mar. El Jan va sospirar, va deixar escapar un gemec i es va tapar la cara amb el braç com si no pogués suportar que els ocells contemplessin la seva vergonya.

–Què he fet? Què he fet...

El sol se separava de l'horitzó. Començava un altre dia: uns el viurien com si fos la continuació del dia anterior. D'altres el viurien com si fos una cosa nova; i uns tercers, els impacients, el viurien a l'espera de l'endemà. Uns l'oblidarien al cap de molts anys, uns altres no l'oblidarien mai, i d'altres ja havien començat a oblidar-lo.

Un enorme núvol s'apropava, melancòlic i negre. A poc a poc el núvol envermellia, com si dins d'aquell cor vapo-

rós hi hagués una lluita sagnant, un terror per l'instant que havia de venir.

Un dofí va saltar sobre la barca, i el ruixim d'aigua va refrescar la cara resseca per la sal i les llàgrimes del Jan. El dofí semblava riure com si el cridés: «Jan!». Sota la barca, l'ombra d'un tauró dibuixava cercles cada cop més petits. Era una bèstia enorme de cua estranya, el Jan el coneixia bé.

Més avall, en el fons obscur del sòl marí, un rostre monstruós es va estremir. La sorra va tremolar i va relliscar, en un espasme de l'aigua, boca endins d'aquella tenebra espantosa.

«És Kirtimukha», va pensar el Jan. «Així, doncs, ja és aquí. Com temia el pare, tots serem devorats».

El sol pujava cel amunt. Lluny, passava un albatros. Encara més lluny, potser es formava un tifó devastador.

Tot havia començat molts dies abans.

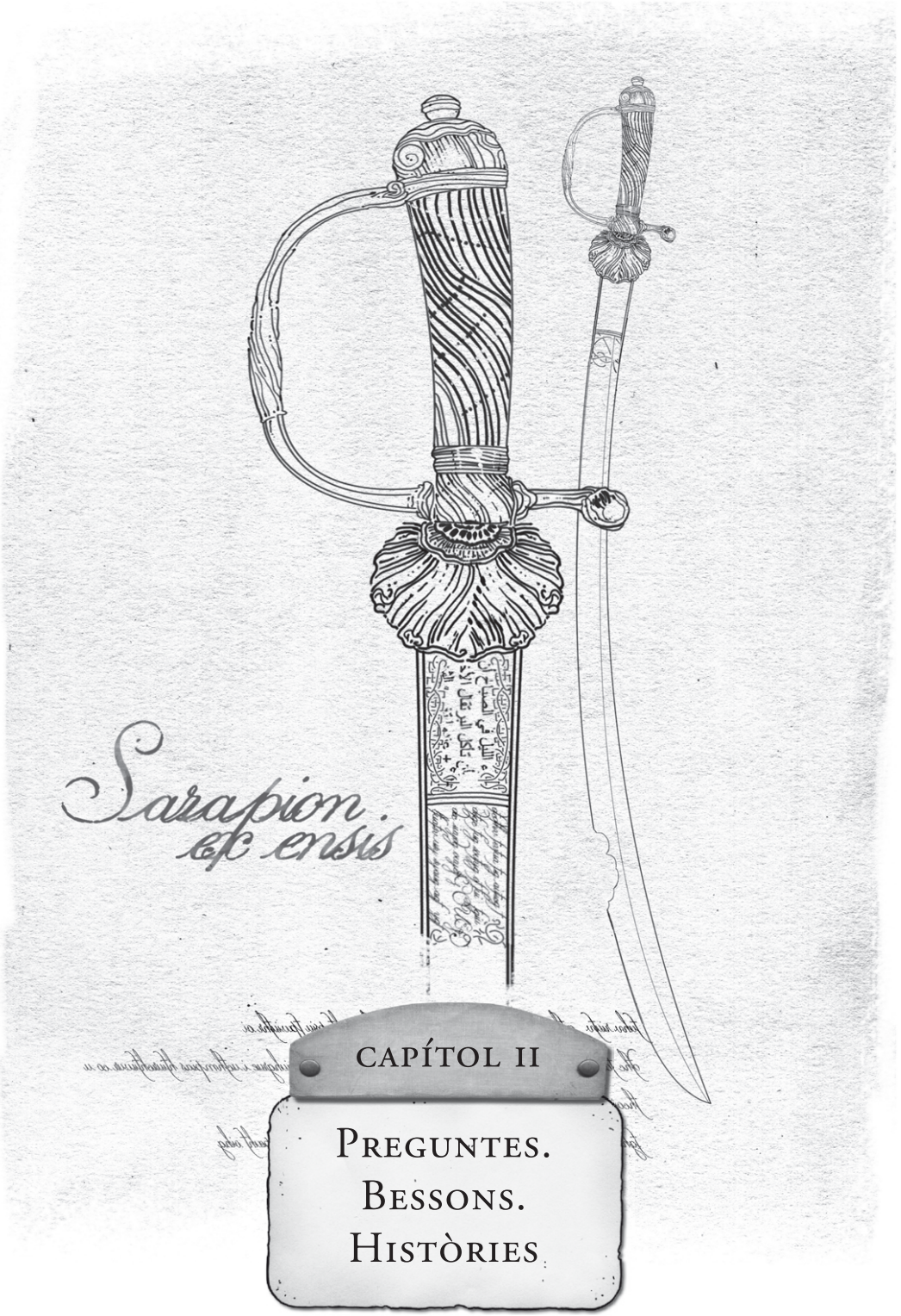

CAPÍTOL II

Preguntes. Bessons. Històries

Molts dies abans, l'avi Nèstor reia:

–Fas moltes preguntes, Jan!

A la cala Plata, el mar era plàcid, la sorra neta, el sol de la tarda tebi. Uns pardals atrevits buscaven miques de menjar entre les potes de tres gavines que ho contemplaven tot amb mirada filosòfica. El Jan, amb una fulla de romaní a la boca, jeia panxa amunt amb les mans rere el clatell. Un núvol amb forma de vaixell se n'anava terra endins.

Un dels ocellets minúsculs de l'avi Nèstor va voler entrar pel nas del Jan, que va esternudar.

–Vés alerta, noi, li faràs mal! –L'ocell va sorgir a propulsió del nas, giravoltant, i li va costar uns segons recuperar l'equilibri i tornar-se'n al cap del vell Nèstor.

Des de feia unes setmanes, un estol d'aquesta espècie delicada d'ocells (Nèstor els havia batejat *Minusculla aucellinni mosquiterensia*) acompanyava el vell mariner. Semblaven mosques: en tenien la mateixa mida i es movien a la mateixa velocitat. Però eren infinitament menys molestos, tenien el caparró taronja i els ulls de color de cafè amb llet, el pit blanc com una oreneta i el llom blau com un peix. A vegades es plantaven tots sobre els cabells esbullats d'aquell caparrot vell, es col·locaven de tal manera que el cos d'un estigués en contacte amb l'altre, i es posaven a cantar. La seva veu, finíssima, era inaudible per a l'oïda humana. Però era tan bonic veure'ls gronxar-se alhora! El vell Nèstor, llavors, es guardava la pipa a la butxaca perquè el fum no els

molestés, i tancava els ulls com si sentís la melodia més dolça del món.

–Fan companyia –explicava al Jan–. És curiós... Només viuen a prop dels catxalots i les balenes que han quedat encallats a la platja! El capità Collingwood em va confessar un dia que ell els havia vist néixer de matinada, quan aquestes bèsties enormes reposen per darrera vegada abans de morir i els somnis se'ls escapen entre les parpelles, que no poden tancar del tot. D'allí els va veure néixer, de les seves parpelles.

–Avi Nèstor, això vol dir, o que somies amb els ulls oberts, o que t'estàs tornant un catxalot!

El vell va somriure. Es va posar la pipa, apagada, a la boca, i va dir:

–O que ja estic encallat a la sorra on lluitaré la meva darrera batalla, musclet! –I va callar, seriós.

–Avi... Has provat de rentar-te la casaca més sovint? Potser és l'olor de balena que fa, la que atreu els aucellinni. Quants anys tens, ja?

–Coi de cadell de catxalot! –I plaf, li va pegar un clatellot afectuós. Van riure. Al Jan li va entrar sorra a la boca–. Tu i les teves preguntes! Mira aquell núvol. S'ha estat ben bé una hora sobre nostre i no ha preguntat res! Per què ets tan orgullós? Et penses que tu ets més que ell, xipiró?

–I cap on va, ara, aquest núvol silenciós? Potser va a preguntar a un avi que sàpiga més coses que tu! –reia el Jan.

El vell Nèstor feia que sí amb el cap i mirava horitzó enllà. Quan es fes fosc arribaria la germana del Jan, Janina. Segurament amb una carta del pare, com cada setmana.

–Vés. Escriu la pregunta que més t'inquieti a la sorra, al costat de l'aigua. El mar et respondrà.

–El mar esborrarà la meva pregunta!

Una onada mandrosa es va estirar fins a tocar els peus del Jan.

–I no et sembla una bona resposta, grumet? El mar t'està dient que la teva pregunta no era prou important! O que no estava ben formulada...

El Jan es mirava l'escuma transparent de l'aigua.

–Sí, però mentre escric la pregunta, sóc jo mateix! –El Jan es gratava el cap per rumiar–. I, d'altra banda, avi, si no hagués escrit res a la sorra, hauria vingut una onada a esborrar-ho?

El vell va fer que no amb el cap, com si es rendís. Va encendre la pipa de la nit i va somriure:

–Pif, pif... Tauronet, em superes! No tinc tantes respostes!

Amb el fum del tabac, els petits ocells van començar a giravoltar com bojos entorn del mariner. Alguns d'ells estossegaven exageradament. «Perdó... perdó...», els deia el vell Nèstor, i es guardava la pipa, encara encesa, a la butxaca, que aviat fumejaria.

El curs escolar havia començat de nou.

La gent del petit poble s'havia oblidat de l'arribada de Tros de Sabre, aquell dia llunyà del concurs. Aparentment, tampoc no recordaven que la mare del Jan, Amina, havia nedat a una velocitat extraordinària la tarda de la cursa de natació, quan va salvar l'espantosa senyora Agripina Cabret de morir ofegada en el mar entre gasos fètids. Ningú no es mirava diferent el Jan. Si de cas la petita Ariadna, que havia començat a créixer i que passava més estones amb ell... Les coses semblaven seguir el seu curs.

L'Amina continuava cantant. Sola, a la teulada, a la cuina, a la platja... O acompanyava amb les seves melodies antigues, en el moment de la mort, qui l'hi demanava. La senyora Maria Papporello, una italiana que vivia al poble després d'haver quedat vídua disset vegades, havia fet créixer la fama de l'Amina sense voler-ho.

A la senyora Papporello li agradava cosir mitjons amb dits de colors, menjar macarrons bullits amb cafè amb llet, i posar el cap dins el congelador a l'estiu. Sabia dir el nom de qualsevol a l'inrevés i recordava la data de naixement de tots els seus coneguts (però ni una data del dia de la mort de ningú). Solia dir que aquell poble havia estat la seva salvació:

–Des que visc aquí, ja no he tornat a quedar vídua mai més.

–Perquè no s'ha casat més, senyora Papporello –li somreia l'Amina.

–Oh, no se sap mai.

El dia que va morir, de vella, als noranta-set anys, Amina la va fer sospirar amb les seves melodies. Li va fer recordar la part de la vida que havia oblidat, i la part de la vida que ja no viuria. La dona va somriure: «Quina sort morir-me ara! D'aquí a tres anys hauria tornat a quedar vídua!», va dir. Després li va fer passar el mal de cap amb la *Cançó de les onades voluntàries* i va fer que se li escapés una llàgrima amb la *Cançó de les onades involuntàries*. Finalment, la dona es va redreçar en el llit, va assenyalar l'Amina, i va dir: «Aquesta dona és un àngel! Mai no m'havia mort tan bé!».

Va deixar anar un rot enorme, va tancar-se ella mateixa els ulls amb la mà esquerra, va agafar amb la mà dreta una mosca que li feia pessigolles al front, i va morir-se plàcidament en el mateix instant que la mosca també deixava de respirar.

Era per detalls d'aquesta mena que a tothom li agradava que Amina visqués al poble.

Pel que feia al col·legi, tot continuava més o menys igual. Amb la desaparició del professor Gaddali, s'havia fet càrrec de la classe d'Educació Física la professora Rosanna, una noia jove que duia dues grans rastes entre tot de cabells tenyits de color vermell i blau fosforescent. El Jan s'esperava que ara, amb l'entrenament a bord de l'*Estrella del Mar*, els esports, les proves de resistència, velocitat, potència... serien la cosa més fàcil del món.

Però la professora Rosanna no suportava els esports.

–Nois! Heu d'extreure del vostre interior la part artística! –els deia, i els feia fer ball–. Allibereu el vostre cos! Sense vergonya! Vinga, Jan! Mira com ho fa la Carol!

Llavors posava els ulls en blanc, tirava el cap enrere i es posava a ballar com una posseïda, movent desaforadament les mans i els malucs. El Jan volia fugir d'allí. I després, asseguts, ioga:

–Neeeens... Agafeeeeeu aireeee pel forat esqueeeerrreee del naaaaasss, aixíííí...., aguanteu-looooo, sentiu com l'aireeeee corre pel cooooooooos, pels dits dels peuuuuus, per la paaanxaaaaaa, pels pulmoooons, per les orelleeees, i ara traieu-looooo... molt bééé... pel foraaaat dreeeet del naaaas...

Un dia el Jan es va adormir i la professora el va renyar. Un altre dia va esternudar sis vegades (pels dos forats del nas) i el va renyar. L'altre va sofrir un atac de tos i el va renyar. L'altre el va expulsar de la classe perquè va demanar si podien fer un partit de bàsquet, i l'altre el van expulsar per culpa del Llobet.

Si bé és cert que el Joan Llobet ja no molestava tant el Jan. El primer dia del curs, el pare Llobet va esperar el Jan a la sortida del col·legi.

Però el Jan havia après molt, en el seu primer viatge. Un home ple de vanitat com el Llobet ja no podia espantar-lo.

–Nano! No t'acompanya, avui, el pallasso pirata? –La

bravada de cervesa marejava el Jan, arraconat contra la paret. L'home li aguantava el coll de la samarreta amb una mà dura com un pa sec–. Hac! Aquell dia del duel, vaig estar a punt de guanyar... Vaig relliscar, sí!

El Jan va aplicar-li una lleugera pressió sobre el dit petit de la mà dreta. L'home va xisclar de dolor. Era una de les tècniques de lluita que li havia ensenyat Big Sam.

–Nano! –El Llobet pare va saltar enrere, després es va abraonar sobre el Jan. Li va apropar tant la cara que els nassos es tocaven.

El Jan, però, li va aplicar la tècnica xinesa «El tigre blanc mira glacialment la seva víctima abans d'escorxar-la del melic cap amunt i després del melic cap avall», que era la mirada preferida de l'Atalanta durant els combats.

El senyor Llobet va dubtar. Un moment, es va quedar immòbil. Després es va retirar uns quants centímetres, es va posar bé la camisa dins els pantalons, es va gratar l'orella i va dir:

–Doncs ja ho saps, Plata! –El seu fill s'ho mirava des del darrere.

–No em fa por, senyor Llobet –va dir fredament el Jan. Li sortia una veu més greu, que recordava remotament la del seu pare i, sense saber-ho, la del seu avi Johan Plata, un home que matava les mosques d'un crit, les abelles d'un pet, les formigues fent silenci, i que no deixava dormir la seva tripulació els dies que els budells li feien soroll.

–Bé, eh... tu a mi tampoc!

–Me n'alegro. Ara ja ens en podem anar tots dos a casa nostra, oi? Bona tarda tingui, senyor Llobet.

I se'n va anar. Aquell any havien canviat moltes coses.

Des de llavors, el Joan Llobet l'esquivava. Malauradament, dos alumnes nous es van incorporar al curs a partir d'octubre. Fills de gent de mar que havia de viatjar contínuament, segons deien, vivien una temporada al poble. Eren bessons. Tots dos altíssims, de pell molt clara i cabells molt negres, amb els ulls d'un gris tan clar que semblava blanc brut. Eren Esciro i Carabbo. Esciro tenia el nas trencat, lleugerament tombat cap a l'esquerra. Carabbo el tenia trencat cap a la dreta. Esciro es tapava la boca amb la mà dreta per tossir. Carabbo feia el mateix, però amb la mà esquerra, per escopir.

I a part d'això, eren iguals en tot.

Vivien per a la venjança. Esciro somiava venjances cada nit. Carabbo, mentrestant, en el llit del costat, havia de córrer a somiar els motius d'aquesta venjança. Perquè una venjança necessita un motiu, per ser anomenada «venjança». Quan no existien els motius, Carabbo se'ls inventava. Odiaven per odiar.

D'alguna manera, el Joan Llobet havia aconseguit convèncer els dos bessons que havien de venjar-se del Jan.

–Però jo què us he fet? –va protestar el Jan el segon dia que es va trobar un mitjó suat dins el plat de la sopa.

Els dos germans somreien alhora, cadascun amb mitja boca.

–La venjança és un plat... –va començar Esciro.

–Que es menja fred –va acabar Carabbo. I van deixar anar, alhora, un espetec sec que volia ser una riallada.

La frase podia ser certa, però no tenia res a veure amb la pregunta que havia fet el Jan. Es va alçar. Va agafar el mitjó i, d'un cop de canell, el va llançar a la cara d'Esciro. Carabbo el va parar amb la seva mà dreta, mentre Esciro, amb l'esquerra, llançava l'argolla del tovalló al nas del Jan. Encara no s'havien aixecat de la taula.

El Jan va esquivar l'argolla, que va sortir rebotida i va anar a petar a les dents del Joan Llobet.

–Ai! Professora! –va començar a grinyolar.

El Jan i els bessons s'havien posat drets a la vegada. Es miraven tensament. Aquell dia, la professora de guàrdia en el menjador era la Rosanna, que els va castigar a fer una hora de meditació asseguts al terra del gimnàs.

–Així reflexionareu sobre el que heu fet. Apa, primer, deixeu el cap en blaaanc, en blaaaaanc. Després observareu les imatges de la vostra mala acciióóó. Tot seguit vull que penseu en la pau mundial, mundiaaaal. Llavors heu de pensar «paaauuuuuu», mentre agafeu aire pel forat esquerre del naaaas... etcètera.

Mentre ho explicava, la professora agafava aire pel nas:

–Uuuuuuuffffff...

I el treia per la boca:

–Ffffffuuuuuuu...

Quan els va deixar sols, gairebé no tocava de peus a terra.

Al Jan li va costar quedar-se quiet tanta estona. Els dos bessons s'havien posat a jugar a futbol. De tant en tant, una pilota sortia disparada cap a ell. «Si més no, em serveix d'entrenament!», es mossegava la llengua ell, mentre provava d'aturar les pilotades. Va somriure: s'imaginava la professora Rosanna rebent una pilotada mentre repetia: «el cap en blaaaannc...». Els bessons reien. Per alguna raó estranya, allí on havien estat asseguts hi havia quedat un rastre de cucs: uns petits cucs blanquinosos que no feien més d'un centímetre.

«Els aucellinni de l'avi Nèstor en farien un festí!», va tornar a somriure el Jan. I va rebre una altra pilotada.

L'endemà va arribar la carta setmanal de Tros de Sabre.

El Jan baixava a la cala amb la brúixola de Vinividi: sempre assenyalava cap a l'*Estrella del Mar*. Que era una manera de dir que la brúixola sempre assenyalava cap al lloc on vivien les esperances del Jan.

–L'*Estrella del Mar* ha anat cap al sud! –sospirava. Llavors el vent li portava l'olor de l'oli de palma, del coco i la guaiaba i de la suor submarina dels pescadors que es llancen, tots nus, a arrencar els fruits del fons del mar.

Janina i ell parlaven; ella era l'única a qui el Jan ho explicava tot. Després ella li relatava coses del seu món, de la

seva escola, on no s'escrivia ni llegia, i on tot s'aprenia de memòria, a base de recitació i cant. Un dia, Janina estava trista: havia vist en una platja danesa un noi que es banyava de nit. El mar era massa fred per a aquell cos tan prim. El noi va començar a estossegar, s'enfonsava. En les notes de la seva tos, Janina va entendre que el cor del jove estava malalt de tristesa i que no li importaria morir. L'havia arrossegat cap a la platja, les seves galtes s'havien fregat lleugerament en el moment que l'alba començava a blanquejar l'horitzó. Va notar que el noi plorava, i que les llàgrimes eren més càlides que la seva tristesa. La Janina sospirava, el seu germà li agafava la mà. Els dos germans bessons s'estimaven amb un dels dos tipus d'amor més purs que hi ha, segons havia explicat Isop: l'amor entre dues ànimes bessones que no s'assemblen en res. L'altre amor, igual d'implacable, és l'amor entre dues ànimes diferents, estrangeres entre elles, que s'assemblen en tot.

Un altre dia va venir Rosmarina. Era tímida, va quedar-se lluny. Mentre els dos germans parlaven, s'havia anat apropant. Es mirava el Jan amb la boca oberta, les dents brillants i els ulls tan riallers que semblaven a punt de plorar. Els seus cabells de color taronja s'escampaven per l'aigua com un foc follet. El mar feia una rara olor de violetes dolces. Amb un dit tímid, va tocar el dit petit de la mà esquerra del Jan. Van riure. Com si l'haguessin despertat, pel cel va passar un estel fugaç.

Quan es feia massa tard, arribava la mare a avisar-los que calia dormir. Seia amb ells dins l'aigua i, a vegades, era ella la que parlava fins que es feia de dia. Llavors es desesperava:

–Oh, quina mala mare! De dia i els meus nens encara no han dormit!

Es posava nerviosa, no s'eixugava bé i no recuperava les seves cames fins molta estona després. El Jan i la Janina reien.

Com el dia que es va posar a parlar de Butès, el mestre de les petites sirenes.

–Jan –havia començat–, a vegades em recordes el meu mestre Butès.

Butès era l'home que un dia es va llançar de cap a l'aigua. Un dels famosos argonautes. Quan la nau *Argo* va topar amb l'illa de les sirenes, els mariners es van quedar petrificats del terror. Els seus cants els arrossegarien fins als esculls: moririen. Feliços, però moririen. Orfeu, que viatjava amb ells, va posar-se a tocar convulsivament la lira i a cantar amb fúria. Ell va salvar els argonautes de la seducció de les sirenes. Com abans havia salvat els seus homes Ulisses, tapant les orelles dels mariners amb cera i fent-se lligar al pal per sentir-les, desesperat de desig, segur dalt del vaixell.

Però Butès és l'home que es llança a l'aigua per anar-les a trobar. El seu gest no va salvar ningú. No seria mai reconegut per ningú, més aviat faria riure. Però ell no es va refugiar en la música ni en l'astúcia, Butès va nedar.

Al darrer moment, Afrodita el va salvar: de la mort i del riure dels humans. Se'l va endur volant. I en aquell vol apassionat van fer l'amor i van concebre un fill. Era així, la vida de Butès! Després el va deixar vivint a prop del mar, al cap Lilibeu. Més tard encara, li va permetre de viure entre les dolces sirenes, les descendents d'aquelles sirenes terribles: ara n'era el mestre, que sabia tant del fons marí com de l'aspre món dels humans.

–Em recordes a ell, fill meu –acabava la mare–, per com et llances de cap al teu futur quan el tens al davant.

–La maldat d'aquelles sirenes, mare, encara la porteu dins?

El Jan parlava mentre mirava la lluna creixent. Com un ganivet pàl·lid, tallava una part minúscula de la nit. Era prou perquè la gran volta d'estrelles semblés somriure.

La mare va ajupir el cap.

–Jan... sí. Dins de cada sirena hi ha un llop. A vegades, com una plaga, aquesta malura s'estén... Fa tres-cents trenta-tres anys que no n'ha aparegut cap. Per això no cal parlar-ne encara!

El Jan va somriure. Els «encara no» encara no s'havien acabat...

L'horitzó es tornava blanc. Els bessons Esciro i Carabbo quedaven lluny, l'*Estrella del Mar* i els dies de les sirenes perilloses també. Només eren properes les onades, les estrelles, la son, la germana i la mare.

I sobre les onades, minúsculs reflexos de l'alba semblaven fulls en blanc, cartes de milers de nàufrags que l'aigua havia esborrat, perdudes ja per sempre. O fragments d'un llibre que encara s'estava escrivint.